

ARGES

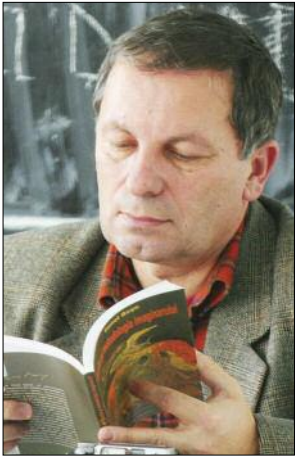
Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului
Pitești
Centrul Cultural Pitești

Revistă de cultură fondată în 1966 • Serie nouă
■ Anul XVI (LI) ■ Nr. 3 (417) ■ Martie 2017 ■ 4 lei ■

*Apare sub egida
Uniunii Scriitorilor
din România*

VERMEER VAN DELFT - FATA CU CERCEL DE PERLĂ

Când a ajuns mare, prietenul nostru Laci Somogyi s-a făcut miner, a conceput o droaie de copii și, când a venit vremea să le pună pe masă cele trebuincioase, în magazinele noastre nu se mai găsea nimic. Atunci, Laci a chemat un zugrav și-un pictor iar ăia, împreună, au avut ca sarcină să-i picteze pe pereții bucătăriei toate roadele pământului. Stătea la parter și deschidea, zilnic, geamurile ca să i se vadă pictura până în piața (goală) a Petroșaniului, aflată peste drum de el.

reportaj

Viața de zi cu zi într-o Colonie pierdută, trăită după Metoda lui Voronca. Ilarie Voronca

Copil fiind am stat, alături de mama mare, părinți și frații mei mai mici, într-o casă mare prevăzută cu o curte generoasă și o grădină fastuoasă. Acolo, de strada Republicii, în perimetrul mărginit de Clubul muncitoresc și o policlinică, a fost raiul nostru terestru. El se întindea de la Răsărit, unde erau dealurile Roșiei - aflate chiar în spatele casei noastre - până dincolo de Jiu, spre munții Parâng, Cârja și Mândra, acolo unde Soarele reușea să se ascundă, peste noapte, de noi. Erau trei vârfuri pe care le zăream, zi de zi, cum stăteau de strajă, în depărtare, în dreptul ferestrelor noastre cu vedere spre cer.

“Duc o plantă, ca pe o scoică, la ureche” (Ilarie Voronca)

Dacă făceai ochii roată îți dădeai lesne seama că ești înconjurat, din toate părțile, de albastrițe și argințică, de barba caprei, de brândușa de primăvară și de cea de toamnă, de busuioc, de ceapa ciorii, de ciuboțica cucului, de crețișoară, de crucea voinicului și cucuruzul măgarului, de floarea de colț și de floarea reginei, de gurița cucoanei și gușa porumbelului, de iarba ciutei, de iris și de izmă, de lumânărica pământului, de maci sălbatici, de nalbă și narcise, de pana zburătorului, de pelinul alb și de pelinul negru, de podbal și porumbi, de rodul pământului, de rostogol și de rostopască, de roua cerului și de scoruși, de sânz și sulfină, de tămăioare și toporași, de tufănică, de volbură și de vulturică. Nu știam noi, la vremea aceea îndepărtată, că un lusitan, având în față imensitatea Oceanului, a zis că “pentru ca să existe lucrurile sunt necesare două condiții: ca omul să le vadă și să le pună nume.” Le-am îndeplinit. Când simțeam nevoia să fim alături de Pipi și Laci Somogyi, de Rachela și de Itzik Farkas săream gardul și ne duceam în parcul cel mic al orașului nostru. Acolo plănuiam expediții și, după ce ne îndesam în rucsaci pâine cu unsoare presărată cu boia dulce, pască, apă în bidoane verzi subtilizate de la mină, zahăr candel, câteva “eugenii”, eram gata să ne luăm lumea în cap. Împreună cu Titi, cu Noni și cu Rodica căutam, de zor, banul popii, mierea ursului și lemnul Domnului, Pipi și Laci căutau barba ungurului și floarea pastelui (catholic) iar Rachela și Itzik iscodeau pădurea pe unde credeau că s-ar afla cireașa ovreului și pecetea lui Solomon. Împreună, umblam să dăm de capul ariciului, de capul șarpelui, de ciocul berzei, de coada șoricelului și coada vacii, de limba boului, a cucului și-a mielului, de părăluțe dar în ceea ce ne privește pe noi, băieții, voiam să vedem cum arată, în realitate, “rușinea fetei”. Fugeam, de rupeam pământul, de Muma pădurii, de Mutulică și de Slăbănogul mirositor, de varga ciobanului, de stupitul cucului, de măciuca ciobanului, de păpălău, ne feream de ochiul boului de munte și de ochiul șarpelui, de palma și de scaiul voinicului, de șopârlița albă, de vânturele, de beșicoasă și, mai ales, de umbra nopții. Îi uram pe cei trei frați pătați și ne bucuram când dam de rodul pământului. Nu voiam, încă, să ne întâlnim, față în față, cu Vinețică, zis și “Chip de om”. Maramureșenii îi ziceau lui Vinețică și Cheița Raiului dar nu ne tenta deloc să lăsăm noi lumea asta care ne înconjură amețitor, ca-ntr-o horă de Matisse, și să dăm față cu Sfântul Petre, la Porțile Raiului. Rodica, Pipi și Rachela o căutau pe Regina pământului, se băteau pe Floarea reginei și voiau să probeze, una înaintea alteia, precum Cenușăreasa din poveste, Papucul Doamnei.

Tristețea coloniei proletare fără Rachela și Itzik

Asta a fost până într-o zi când Rachela și Itzik au plecat în Israel, în Țara portocalelor Jaffa și a vinului Carmel, și ne-au lăsat într-o echipă incompletă. Tata nu mai avea cu cine juca rummy, noi nu aveam cu cine să cutreierăm lumea în căutarea locurilor unde să nu ne mai găsească nimeni. Bătrânul Farkas avea un chioșc de mărunțișuri de la care tata își cumpăra “Mărășești”-le lui fără filtru și, mai târziu, când a vrut să treacă la unele mai ușoare, își lua niște “Carpați” fără filtru. Noi, tot de acolo, ne-am luat primele țigări mentolate, “Virginia”, pe care le trăgeam în piept ascunși în tufișurile verzi de pe dealurile momârlanului Miron. Dela Farkas baci am aflat, înainte de a ajunge, cu toată familia, în Țara Făgăduinței, că diferența dintre un tutungiu și un psihanalist e, în lumea lor, doar de o generație. Că banii n-au miros dar de la un milion în sus mirosul lor începe să se simtă. Că, de la o vreme încoace, vițelul de aur a devenit, vai, o biată vacă de muls. Că diferența dintre un leu și un dolar e, cu siguranță, de-un dolar. Că, potrivit popii de la biserica din colț, viața începe odată cu concepția, că pastorul crede că ea începe odată cu nașterea fătului iar rabinul e convins că viața (lui) începe doar când copiii au o diplomă, s-au căsătorit și sunt așezați la casele lor. Mai târziu am aflat, la cafenea, că șase evrei au reușit să schimbe, de-a lungul istoriei, felul în care omenirea a văzut lumea. Moise a zis că “Totul e Legea”, Iisus ne-a învățat că “Totul e dragoste”, Marx, dimpotrivă, a afirmat că “Totul e banul” (aici, se înțelege, e vorba de dolarul lor și nu de leul nostru, vorba lui Farkas baci), Rockefeller a convins lumea că “Totu-i de vânzare”, Freud - că “Totul e sex” iar Einstein a pus punctul pe i: “Totul este relativ”. Mama Rachelei și a lui Itzik ne-a spus cum văd femeile viața atunci când rămâi singur(ă): “Dragă”, i-a zis ea într-o zi, bunului domn Farkas, “dacă unul dintre noi o să moară primul, eu ce o să mă fac?”

În absența familiei Farkas, ”Momârlanu’ și Baraba/ S-apucă de făcut treaba”

Somogyi baci era un destoinic stahanovist care dădea țării, zi de zi, tot mai mult cărbune. În semn de recunoștință i s-a aprobat, de către organele de partid și de stat, să-și construiască o casă iar copiii lui, mutați într-o vilă, s-au îndepărtat, inevitabil, de epicentrul jocurilor noastre. Cu cine să ne mai fi jucat noi, barabele din Colonie? Cu momârlancele Ilina Pulana, Marina lui Purlea, Tınca lui Bese Rece, Ana lui Păpălău, Maria lui Hârșu, Ana Dodoaicei, Solomia lui Scrofaru, Lucreția lui Jilă, Pătruța lui Tuștel, Maria Ardeicuței sau cu Maria lui Hoffman? (Cea din urmă a ajuns faimoasă printre mineri și stahanoviști prin faptul că, la chefurile lor proletare, își ascundea în fofoloanca ei, adâncă precum Peștera Bolii, ditamai sticla de bere marca “Hațegana”. Se zice că, în aceeași perioadă, stahanovistele din Uniunea Sovietică făceau spectacol cu ascunderea unor bidoane verzi și pântecoase în care ortacii își aduceau, în mină, apa de la suprafață...) Ni le putea prezenta, pe toate cele înșirate mai sus, părintele Moșic pentru că ele se mai spodeveau, de sărbători, la preasfinția sa. Și apoi, ce să fi aflat de ele? Că, atunci când se întâlnesc, “Momârlanu’ și baraba/ S-apucă de făcut treaba”? Că “Momârlanu’, mai fălos/ Puse bărbăoaica jos”? Că întâlnirile erotice, în Colonia noastră proletară sau pe plaiurile

momârlanilor, erau atât de directe încât poezia nu-și mai vedea rostul? Că, în folclorul frust al locului, și-a făcut loc, totuși, un “Cântec de fată bătrână”? Că, în doar patru versuri, poți rezuma o existență presărată de regrete tardive și amare, cu ecouri ce vin tocmai din Ronsard? (“Eram tânără și mândră/ Și-o țineam mereu flămândă/ Acumbii pe orșicine/ Dară nu-i trăbă la nime!”) Fără prietenii noștri de suflet unde să ne mai fi jucat? Pe Muntele Boul, pe Dealul Nărodului, pe Preoteasa Mare sau, după caz, pe Preoteasa Mică, pe Dealul lui Mamăta, pe Valea Popii? Erau prea departe. Mult prea departe. Colonia noastră proletară era la doar doi pași...

Final deschis cu dr. Petru Groza. Parcul, nu omul...

În locul familiei Somogyi, care s-a mutat într-o casă proprietate personală, a venit familia Rusu care avea doi copii cu care nu ne-am împrietenit prea tare. Nici n-am fost prea multă vreme vecini. Casa noastră urma să se demoleze pentru a face loc unui bloc cu patru nivele. Venea lume din toată țara să dea țării cărbune, (care era “pâinea industriei grele cu pivotul ei, industria constructoare de mașini”) și, pentru că nu aveam unde sta, în Petrila au apărut primele blocuri. Noi ne-am mutat în cartierul “Evidențiaților” iar familia Rusu în cartierul “8 Martie”. Cartierul Evidențiaților era, într-un fel, o prelungire înspre deal a Parcului dr. Petru Groza. Acolo am intrat într-o altă lume. Toți șmecherii orașului, veniți din noile cartiere muncitorești, se adunau acolo ca măgarii pe pășune. Noi, fiind ultimii veniți, ne-am adaptat mai greu. Era ca și cum ai fi mutat niște plante dintr-o seră direct în aerul tare și poluat al Văii. Cei de la profesională erau mândri că, deși erau de vârsta noastră, ei aveau suficienți bani de buzunar. Noi cei care am mers la liceu eram la mâna lor. Ei erau cei care ne făceau cinste cu țigări și cu lichioruri. Țuca momârlanilor era slabă iar lichiorul nostru era dulce, ca “monopolul” celor mari, îndoit cu siropul de zmeură. Când a ajuns mare, prietenul nostru Laci Somogyi s-a făcut miner, a conceput o droaie de copii și, când a venit vremea să le pună pe masă cele trebuincioase, în magazinele noastre nu se mai găsea nimic. Atunci, Laci a chemat un zugrav și-un pictor iar ăia, împreună, au avut ca sarcină să-i picteze pe pereții bucătăriei toate roadele pământului. Stătea la parter și deschidea, zilnic, geamurile ca să i se vadă pictura până în piața (goală) a Petroșaniului, aflată peste drum de el. Lumea nu se mai sătura privind-o... După ce a venit revoluția capitalistă, copiii lui s-au tras, unii după alții, tocmai la izvorul Dunării, aproape de munții Pădurea Neagră. S-au angajat la restaurante din zonă și își promovează, pe facebook, aranjamente savante cu produse tradiționale nemțești. După o vreme, strada Republicii s-a dovedit c-a fost proiectată insuficient de lată. Edilii noștri au decis translatarea blocului, ridicat peste locurile copilăriei noastre, înspre Dealul momârlanilor. A fost o operațiune complexă pe care noi, copiii, am trăit-o la cea mai înaltă tensiune. O macara gigantică se deplasa pe șine, într-un du-te - vino de melc, iar unul dintre copiii care căscău gura la eveniment a venit cu ideea de a ne “flecii” monezile din buzunare. “Nenea, ne fleciți și nouă banii?” Nenea macaragiul a fost de acord și ne-a îndemnat să ne punem monezile pe șine. Macaraua trecea alene, cu greutatea ei elefantină, peste banii noștri iar ei se lungeau și se lăteau după dorința noastră. Noi, copiii din Cartierul Evidențiaților, ne simțeam,

(continuare în p. 31)